

Programiranje 2

5. predavanje

Saša Singer

PMF – Matematički odsjek, Zagreb

Sadržaj predavanja

- Znakovni nizovi — stringovi:
 - Polje znakova i string.
 - Pokazivači i stringovi.
 - Primjeri operacija sa stringovima (polja i pokazivači).
 - Funkcije za rad sa stringovima iz `<string.h>`.
 - Funkcije za rad sa znakovima iz `<ctype.h>`.
 - Primjeri obrade znakova i stringova.
- Dodatak:
 - String konstante (ponavljanje).
 - Inicijalizacija polja znakova i stringovi (ponavljanje).
 - Primjeri implementacije nekih funkcija iz `<string.h>`
— preko polja i pokazivača.

Uvod u stringove

Uvod u stringove — polje (niz podataka)

Konačan niz podataka ili objekata nekog tipa odgovara pojmu vektora u matematici:

- vektor = uređeni niz “skalara” tog tipa.

U C-u takav niz prikazujemo

- jednodimenzionalnim poljem objekata tog tipa.

Već smo vidjeli da tip objekata (elemenata) u polju može biti

- jednostavni tip — standardni tipovi u C-u, ali i

- složeni tip, poput polja (za matrice i višedimenzionalna polja).

Može biti i neki drugi složeni tip — na primjer, struktura (v. kasnije).

Duljina polja — rezervacija memorije

Zbog rezervacije memorije za polje — imamo fundamentalno ograničenje na rad s poljima:

- u definiciji polja moramo zadati duljinu polja = broj elemenata u polju (tzv. “maksimalni” broj elemenata).

Primjer:

```
double x[100];           // Polje od 100 doubleova.  
char poruka[128];        // Polje od 128 znakova.
```

- `x` je polje (niz) od 100 objekata tipa `double`,
- `poruka` je polje (niz) od 128 objekata tipa `char`.

Polje `x` zauzima 800 byteova, a `poruka` zauzima 128 byteova.

Duljina polja — rezervacija memorije (nastavak)

Isto vrijedi i kod **dinamičke** alokacije (rezerviranja) **memorije**.

```
double *x;  
char *poruka;  
...  
x = (double *) malloc(100 * sizeof(double));  
poruka = (char *) calloc(128, sizeof(char));
```

Dakle, **duljina** polja je

- 📌 unaprijed **zadana** — **poznata** (tamo gdje se rezervira memorija za polje), kao konstanta ili vrijednost varijable, i **ne ovisi** o **sadržaju** polja.

Osim toga, uglavnom je **fiksna** — osim kad koristimo funkciju **realloc** za **promjenu** duljine **dinamičkog** polja.

Obrada polja — stvarni broj elemenata

Kod **obrade** polja imamo **dva praktična** problema.

Polje u svakom trenu ima neku **duljinu**, tj. neki **fiksni** broj elemenata koji “**stane**” u njega. U praksi, naravno,

- 🔴 **smijemo** raditi i s **manjim** brojem elemenata.

Zato se ovaj **fiksni** broj elemenata, koji “**stane**” u prostor za polje, obično zove “**maksimalni**” **broj elemenata** u polju.

Praktični problem:

- 🔴 moramo stalno **paziti** na **stvarni broj** elemenata u polju s kojima radimo.

Striktno govoreći, ne samo na **broj** elemenata, već

- 🔴 treba **paziti** i na njihove **indekse**, iako obično radimo s “**početkom**” polja (“radni” indeksi idu od **0**).

Obrada polja — oprez u C-u

Iako se uvijek **točno** zna **koliko** memorije zauzima neko **polje**,

- ☛ C, u principu, **ne provjerava** **granice** indeksa, tj. koristimo li elemente u **rezerviranim** granicama memorije.

Posebno, to vrijedi za **polja** u **funkcijama**, kad je polje **formalni** argument. Razlog:

- ☛ u funkciju stiže samo **pokazivač** na “**prvi**” element polja.
- ☛ Taj “**prvi**” element **ne mora** biti zaista **prvi**, već može biti **bilo koji**. Obično je to “**prvi radni**” element u polju.

Funkcija tad “**nema pojma**” o količini memorije koja je (negdje drugdje) rezervirana za polje, tj. o **duljini** polja.

- ☛ Informacije o “**duljini**” radnog polja moraju, također, **stići** kao **argumenti**.

Obrada polja — primjer “problema”

Primjer. Funkcija koja računa **Euklidsku** normu vektora **x**.

```
double norma(double x[], int n) {  
    int i;  
    double suma = 0.0;  
    for (i = 0; i < n; ++i)  
        suma += x[i] * x[i];  
    return sqrt(suma);  
}
```

Funkcija dobiva **pokazivač** na “**prvi radni**” element **x[0]** vektora **x**, a **n** je informacija o “**radnoj duljini**” tog vektora.

👉 “**Radni** elementi” unutar funkcije su: **x[0]**, ..., **x[n-1]**.

Obrada teksta i riječi — još veći “problem”

U praksi se vrlo često radi tzv. “**obrada teksta**”, gdje je

- **tekst** sastavljen od **riječi**, a **riječi** su neki nizovi **znakova**.

Pojedinu **riječ** (ili veću cjelinu teksta) možemo prikazati kao

- **polje znakova**.

Za **obradu riječi** ili komada teksta opet koristimo **funkcije**.

Ako te funkcije napišemo po “**uobičajenom**” predlošku za **polja**, imamo ozbiljan problem:

- razne **riječi** imaju vrlo **različit broj znakova** (tj. **duljinu**),

- pa bi trebalo posebno **pamtiti duljinu** za **svaku riječ**.

A to je podosta **nepraktično** — treba nam još i **polje** za **duljine**.

Što je “problem”?

Kod obrade “običnih” polja (vektori, matrice), čak i kad ih je nekoliko,

- duljine (dimenzije) polja dolaze iz nekog cjelokupnog problema,

- i ne variraju pretjerano od polja do polja,

pa ih ima smisla pamtiti.

Za razliku od toga, u obradi teksta, čim imamo nekoliko nizova znakova (riječi),

- njihove “stvarne” duljine prirodno variraju od niza do niza.

Pogledajte ovu stranicu teksta!

Potreba za stringovima

Ako za spremanje takvih nizova koristimo polja znakova (fiksne “maksimalne” duljine), onda je vrlo zgodno

- imati poseban znak koji označava “kraj” stvarnog ili radnog sadržaja niza.

Tada ne treba pamtiti duljinu, već se

- kraj niza može “pročitati” u samom nizu.

Realizacija takvih nizova znakova u C-u su stringovi.

"Ovo je jedan string."

Napomena. Slična ideja oznake za kraj uređenog niza podataka (nepoznate duljine) pojavit će se kod vezane liste.

Stringovi

Polja znakova i stringovi

Polje znakova ili “niz znakova” je bilo koje polje znakova.

```
char poruka[128];    // Polje od 128 znakova.
```

U ovoj definiciji:

- `poruka` je polje (niz) od 128 znakova — objekata tipa `char`.

String ili “znakovni niz” je polje (niz) znakova

- koje sadrži bar jedan nul-znak `'\0'`.

Prvi nul-znak `'\0'` u polju (onaj s najmanjim indeksom)

- ima ulogu oznake za kraj niza, tj. “radni sadržaj” niza nalazi se ispred tog znaka u nizu.

Polje znakova i string — razlika

Svaki **string** je **polje znakova**. **Razlika** je samo u **interpretaciji** sadržaja. Ta razlika se “**vidi**” tek

- u načinu “**obrade**” ili “**upotrebe**” tog polja.

Na primjer, ako **polje**

- obrađujemo posebnim **funkcijama** za **stringove**, poput onih iz datoteke zaglavlja **<string.h>**, ili

- pišemo kao **string** (**%s**),

sadržaj se **interpretira** kao **string**.

Oprez: Polje tada

- mora** sadržavati nul-znak ‘**\0**’ kao oznaku za **kraj**.

U protivnom, “**gazimo** po memoriji”.

Duljina stringa — funkcija `strlen`

Definicija. Duljina stringa je broj znakova ispred nul-znaka, tj. duljina “radnog sadržaja” stringa.

Osnovna funkcija za rad sa stringovima je funkcija `strlen` koja vraća duljinu zadanog stringa.

Deklarirana je u datoteci zaglavlja `<string.h>`.

Prototip (zaglavlje) funkcije `strlen` je

```
size_t strlen(const char *s)
```

Vraća duljinu stringa `s` — bez završnog `'\0'` znaka.

String je zadan pokazivačem na (konstantni) prvi znak, tj. funkcija ne smije promijeniti sadržaj stringa.

Inicijalizacija polja — niz znakova i string

Primjer. Sljedeća definicija

```
char niz[3] = {'t', 'r', 'i'};
```

kreira polje `niz` od 3 znaka (`sizeof(niz) = 3`) i inicijalizira ga,

0	1	2
't'	'r'	'i'

Taj niz znakova **nije** string, jer **ne sadrži** nul-znak!

Ponašanje funkcija za **stringove** na ovom nizu **nije** definirano.

Napomena. Da smo u definiciji stavili duljinu barem 4, dobili bismo **string**, zbog **dopune** nulama (nul-znakovima).

Inicijalizacija polja — niz znakova i string

Primjer. Sljedeće dvije definicije su ekvivalentne

```
char s[4] = {'t', 'r', 'i', '\0'};  
char s[4] = "tri";
```

Kreiraju polje `s` od 4 znaka (`sizeof(s) = 4`) i inicijaliziraju ga,

0	1	2	3
't'	'r'	'i'	'\0'

Kod inicijalizacije stringom, dobiveni niz znakova je uvijek string, jer sadrži nul-znak!

Duljina niza `s` kao stringa je 3 (`strlen(s) = 3`).

Pridruživanje stringa

U inicijalizaciji polja znakova konstantnim stringom, poput

```
char s[] = "tri";
```

piše pridruživanje “cijelog” stringa.

Pitanje: Kad smijemo napisati takvo pridruživanje cijelog konstantnog stringa?

Odgovor: za polje znakova,

- to je dozvoljeno samo u definiciji varijable — kao inicijalizacija, tj. ne smije pisati u naredbi pridruživanja.

Za razliku od toga, pokazivač na znak (`char`)

- smijemo inicijalizirati stringom u definiciji,
- i smijemo mu pridružiti string u naredbi pridruživanja.

Inicijalizacija stringom — polje i pokazivač

Uočiti bitnu **razliku** između **definicija**:

```
char amessage[] = "Poruka";    /* Polje. */  
char *pmessage = "Poruka";    /* Pokazivac. */
```

- **amessage** je **polje** od 7 znakova i smijemo **promijeniti sadržaj** polja, ali **ne** i **vrijednost amessage**, jer
 - **amessage** je **konstantni** pokazivač.
- **pmessage** je **pokazivač**, **inicijaliziran** tako da **pokazuje** na string konstantu.
 - Tom **pokazivaču** kasnije smijemo **promijeniti vrijednost** tako da **pokazuje** na nešto drugo.
 - Međutim, **ne smijemo** mijenjati **sadržaj** ovog stringa (kroz ***pmessage**) — rezultat je **nedefiniran**!

Pridruživanje stringa — pokazivač

Na lijevoj strani naredbe pridruživanja smije biti bilo koji objekt koji nije konstantan (tzv. “lvalue” izraz). To znači da je dozvoljeno promijeniti vrijednost tog objekta. Isto vrijedi i za pokazivač na char. Ako nije konstantan, smijemo mu pridružiti i konstantni string.

Primjer:

```
char *pmessage;  
...  
pmessage = "Poruka";
```

Ovo je zaista operacija s pokazivačima. String konstanta je spremljena negdje u memoriji i ima svoju adresu. (Promjena *pmessage = pokušaj promjene string konstante!)

Pridruživanje stringa — polje (*ne smije*)

Za *razliku* od toga, kod *polja* znakova — *nije* dozvoljeno pisati:

```
char amessage[10], s[5];  
...  
amessage = "Poruka";    /* Pogresno! */  
s = "tri";              /* Koristiti strcpy! */
```

jer *lijeva* strana pridruživanja *ne smije* biti *konstantni* objekt (a *ime polja* je *konstantni* pokazivač).

Za pridruživanje *stringa* možemo koristiti funkciju *strcpy*.

```
strcpy(amessage, "Poruka");  
strcpy(s, "tri");
```

Pridruživanje stringa — primjer

Primjer (na istu temu):

```
char polje[10], *ptr;

polje = "hello";      /* Greska! */
ptr = "hello";        /* Dozvoljeno. */

printf("%s\n", ptr);   /* Ispis stringa. */
printf("%p\n", ptr);   /* Ispis adrese (%p). */
printf("%u\n", ptr);   /* Ispis adrese (%u)! */
```

Izlaz:

hello

013B318C

20656524 — %u nije za pokazivače (pretvoriti tip!).

Pokazivači i stringovi — zadavanje i usporedba

Bitno: bilo koji string je “zadan”

📍 pokazivačem na prvi element (znak) — kao i svako polje!

To može dovesti do neočekivanih rezultata (pazite na tipove):

```
char s1[] = "Dobar dan", s2[] = "Dobar dan";  
...  
if (s1 == s2) printf("jednaki");  
else printf("razliciti");
```

Rezultat je razliciti, jer se uspoređuju adrese stringova, tj.

📍 pokazivači na prve elemente — a oni, naravno, nisu isti!

Usporedbu stringova “znak po znak” radi funkcija strcmp.

Čitanje i pisanje stringova — ponavljanje Prog1

Čitanje:

- funkcija `scanf`:
 - konverzija `%s` — string omeđen bjelinama,
 - konverzija `%[...]` i `%[^...]` — string koji sadrži ili ne sadrži navedene znakove.
- funkcija `gets` (ili `gets_s`) — cijeli red, uz `'\n'` $\mapsto$ `'\0'`.

Napomene. U `scanf` uvijek treba zadati maksimalnu širinu (duljinu) polja. Također, koristite `fgets` (`gets_s`), a ne `gets`!

Pisanje:

- funkcija `printf`:
 - konverzija `%s` — string bez završnog `'\0'`,
- funkcija `puts` — cijeli red, uz `'\0'` $\mapsto$ `'\n'`.

Čitanje i pisanje stringova — primjer

Primjer. Razlika između čitanja stringa s `%s` i do kraja reda:

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>
int main(void) {
    char string[80];

    scanf("%79s", string);
    /* scanf("%79[^\n]", string); */

    puts(string);
    printf(" Duljina str. = %u\n", strlen(string));
    return 0; }
```

Ulaz: Dobar dan\n

Čitanje i pisanje stringova — primjer (nastavak)

Ulaz:

Dobar dan\n

Izlaz — za `scanf("%79s", string)`:

Dobar

Duljina str. = 5

Izlaz — za `scanf("%79[^\n]", string)`:

Dobar dan

Duljina str. = 9

Oprez: Kod čitanja s `gets` ili `gets_s`, učitava se i kraj linije.

Obrada znakova i stringova

U C-u postoji mnogo funkcija za

- obradu stringova — u datoteci zaglavlja `<string.h>`,
- obradu znakova — u datoteci zaglavlja `<ctype.h>`.

Opis i moguća implementacija nekih funkcija ide u nastavku.

Kod dinamičke alokacije (rezervacije) memorije vidjeli smo da možemo “miješati” polja i pokazivače, tj. da isti niz možemo obrađivati

- i kao polje — preko indeksa,
- i preko pokazivača — koristeći aritmetiku pokazivača.

To se vrlo često koristi kod obrade stringova.

Invertiranje stringa

Primjer. Treba napisati funkciju `invertiraj` koja **invertira** ulazni string.

- 🕒 `String` je zadan **pokazivačem** na prvi element.
- 🕒 **Invertira** = okreće niz **naopako** (v. **Prog1**).

Napomena: **Razlika** između **polja znakova** i **stringa**:

- 🕒 za **polje** “stiže” i **radna duljina** = broj elemenata u polju,
- 🕒 za **string** **ne** “stiže” ništa — sami **tražimo kraj** ili koristimo **strlen**.

Napravit ćemo **tri** varijante ove funkcije:

- 🕒 preko **polja** — koristeći **indekse** (na dva načina), i
- 🕒 preko **pokazivača** — koristeći **aritmetiku pokazivača**.

Invertiranje stringa — indeksi

Primjer. Funkcija `invertiraj` — varijanta s `indeksima`.

```
void invertiraj(char s[])
{
    int p, k;    /* p = pocetak, k = kraj. */
    char temp;

    for (p = 0, k = strlen(s)-1; p < k; ++p, --k) {
        temp = s[p];
        s[p] = s[k];
        s[k] = temp;
    }
    return;
}
```

Invertiranje stringa — indeksi (skraćeno)

“Kraća” varijanta (v. vježbe) — miče samo **jedan indeks**.

```
void invertiraj(char s[])
{
    int i, n = strlen(s);
    char temp;
    /* Ne koristiti strlen u petlji. */
    for (i = 0; i < n/2; ++i) {
        temp = s[i];
        s[i] = s[n - 1 - i];
        s[n - 1 - i] = temp;
    }
    return;
}
```

Invertiranje stringa — pokazivači

Primjer. Funkcija `invertiraj` — varijanta s pokazivačima.

```
void invertiraj(char *s)
{
    char temp, *p, *k;  /* p = pocetak, k = kraj. */

    p = s;  k = p + (strlen(s) - 1);
    while (p < k) {
        temp = *p;
        *p++ = *k;      /* <-- ! */
        *k-- = temp;    /* <-- ! */
    }
    return;
}
```

Invertiranje stringa — napomene

Napomena uz naredbe iz prošlog primjera (ponavljanje):

```
*p++ = *k;      /* <-- ! */  
*k-- = temp;    /* <-- ! */
```

Unarni operatori $*$, $++$, $--$ imaju asocijativnost $D \rightarrow L$.

U izrazu $*p++$ prvo djeluje $++$ na p (a ne na $*p$), pa onda $*$. Dakle, inkrementira se pokazivač p , nakon što se obavi posao s ostatkom izraza, a to je $*p$.

To znači da je $*p++ = *k$; ekvivalentno s

```
*p = *k;  p++;
```

Analogno, $*k-- = temp$; dekrementira k nakon pridruživanja.

Invertiranje stringa — glavni program

Primjer (nastavak). Glavni program (neću gets ili gets_s).

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>

void invertiraj(char *s);    /* ili (char s[]) */

int main(void) {
    char str[80];    /* Nije inicijaliziran! */

    /* Citanje i provjera za prazan string. */
    if (scanf("%79[^\n]", str) < 1) str[0] = '\0';

    printf(" String (duljine %u):\n", strlen(str));
    puts(str);
}
```

Invertiranje stringa — glavni i test-primjer

```
invertiraj(string);  
printf(" Invertirani string:\n");  
puts(string);  
  
return 0;  
}
```

Test-primjer:

```
String (duljine 33):  
Ja sam mala Ruza, mamina sam kci.  
Invertirani string:  
.ick mas animam ,azuR alam mas aJ
```

Zadatak. Probati “kraću” varijantu s pokazivačima.

Datoteka zaglavlja <string.h>

Za obradu **stringova** standardno se koriste **funkcije** deklarirane u datoteci zaglavlja <string.h>.

Osnovnu funkciju za duljinu stringa već znamo!

Funkcija **strlen**:

```
size_t strlen(const char *s)
```

vraća **duljinu** stringa **s**, **bez** završnog '**\0**' znaka.

String je zadan **pokazivačem s** na **konstantni prvi znak (*s)**, tj. funkcija **ne smije** promijeniti ***s** = sadržaj stringa.

Funkcije iz <string.h> (nastavak)

Funkcija `strcpy`:

```
char *strcpy(char *s, const char *t)
```

kopira string **t** u string **s** (uključujući i završni `'\0'`) i vraća “string **s**”, tj. **pokazivač** na **prvi znak** iz **s**.

Funkcija `strcat`:

```
char *strcat(char *s, const char *t)
```

nadovezuje (konkatenira) string **t** na **kraj** stringa **s** i vraća **s**.

Prvi znak iz **t** kopira se na mjesto **završnog** nul-znaka `'\0'` u stringu **s**, i tako redom, do kraja stringa **t** (uključujući `'\0'`).

Funkcije iz <string.h> (nastavak)

Funkcija `strcmp`:

```
int strcmp(const char *s, const char *t)
```

leksikografski uspoređuje stringove `s` i `t`. Vraća broj

• < 0 , ako je `s < t`,

• $= 0$, ako je `s = t`,

• > 0 , ako je `s > t`.

Ponekad se `strcmp` implementira tako da je izlazna vrijednost = razlika znakova na prvom mjestu na kojem se stringovi razlikuju (onaj iz `s` minus onaj iz `t`), ako takvo mjesto postoji. Na primjer,

• `strcmp("BAB", "BCB") = -2`, jer je `'A' - 'C' = -2`.

Funkcije iz <string.h> (nastavak)

Funkcije `strchr`, `strstr`:

```
char *strchr(const char *s, const int c)
char *strstr(const char *s, const char *t)
```

vraćaju pokazivač na znak koji je

- 🕒 (početak) prvog pojavljivanja znaka `c` (za `strchr`), odnosno, stringa `t` (za `strstr`), u stringu `s`,

ako takvo mjesto postoji.

U protivnom, ako takvo mjesto ne postoji — vraćaju `NULL`.

Ovo nisu sve funkcije iz <string.h>, ima ih još. Pogledati na webu ili u KR2.

Primjer za funkcije iz <string.h>

Primjer. Program **zasebno** čita **ime** i **prezime** — svako u **svom** redu, uz preskakanje bjelina na početku reda. Zatim ih spaja u **jedan** string, s **prazninom** između njih, i ispisuje taj string.

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>

int main(void) {
    char ime[128], prezime[128];
    char ime_i_prezime[128];    /* Bolje je 256. */

    printf("Unesite ime:");
    scanf(" %127[^\n]", ime);    /* Neprazan! */
    printf("Unesite prezime:");
    scanf(" %127[^\n]", prezime); /* Neprazan! */
```

Primjer za funkcije iz <string.h> (nastavak)

```
    /* Spoji ime i prezime u jedan string */  
    strcpy(ime_i_prezime, ime);  
    strcat(ime_i_prezime, " ");  
    strcat(ime_i_prezime, prezime);  
  
    printf("Ime i prezime: %s\n", ime_i_prezime);  
    return 0;  
}
```

Ulaz: Sasa\n
Singer\n

Izlaz:

Ime i prezime: Sasa Singer\n

Funkcije za obradu znakova

Datoteka zaglavlja `<ctype.h>`

Funkcije za **obradu znakova** deklarirane su u `<ctype.h>`.

Sve funkcije imaju **jedan** argument tipa `int`, koji **smije** biti:

- ili “**znak**” `EOF` (standardno, `EOF = -1`, i **zato** je tip `int`),
- ili **znak** prikaziv kao `unsigned char` (standardni znak).

Izlazna vrijednost je tipa `int`.

Funkcije iz `<ctype.h>` možemo podijeliti u **dvije** grupe:

- funkcije za **provjeru znakova** — vraćaju `int` **različit** od **nule** (**istina**), ako ulazni znak **pripada** određenoj **grupi znakova**. U **protivnom**, vraćaju **nulu** (**laž**);
- funkcije za **pretvaranje znakova** — vraćaju **pretvoreni** ulazni **znak**.

Funkcije iz <ctype.h>

Funkcije za provjeru znakova:

```
int isalpha(int c);    /* Slovo, malo ili veliko */
int isdigit(int c);    /* Numer. = dec. znamenka */
int isalnum(int c);    /* Alfnumericki */
int isxdigit(int c);   /* Heksadecimalna znam. */
int islower(int c);    /* Malo slovo */
int isupper(int c);    /* Veliko slovo */
int iscntrl(int c);    /* Kontrolni znak */
int isgraph(int c);    /* Ispisiv, bez blanka */
int isprint(int c);    /* Ispisiv, uklj. blank */
int ispunct(int c);    /* Ispisiv, bez blanka,
                        slova i dec. znamenki */
int isspace(int c);    /* Bl, \n, \t, \v, \f, \r */
```

Funkcije iz <ctype.h> (nastavak)

U 7-bitnom **ASCII** kôdu (0 do 0x7F, ili 0 do 127):

- ispisivi znakovi su: 0x20 (' ', tj. blank) do 0x7E ('~ '),
- kontrolni znakovi su: 0 (NUL) do 0x1F (US) i 0x7F (DEL).

Primjer:

```
isdigit('0') = 1;    isdigit('C') = 0;
isalpha('0') = 0;    isalpha('C') = 1;
isxdigit('0') = 1;   isxdigit('C') = 1;
```

Funkcije za **pretvaranje** — mijenjaju samo **slova**:

```
int tolower(int c);    /* Velika u mala */
int toupper(int c);    /* Mala u velika */
```

Primjer — implementacije nekih funkcija

Primjer. Moguće **implementacije** nekih funkcija iz `<ctype.h>`.

Funkcija `isdigit`:

```
int isdigit(int c) {  
    return ('0' <= c && c <= '9');  
}
```

Funkcija `isalpha`:

```
int isalpha(int c) {  
    return ('a' <= c && c <= 'z' ||  
           'A' <= c && c <= 'Z');  
}
```

Primjer — implementacije toupper

Funkcija `toupper` (v. `Prog1`, funkcija `malo_u_veliko`):

```
int toupper(int c) {  
    if ('a' <= c && c <= 'z')  
        return ('A' + c - 'a');  
    else  
        return c;  
}
```

ili, uvjetnim operatorom:

```
int toupper(int c) {  
    return ('a' <= c && c <= 'z') ?  
        ('A' + c - 'a') : c;  
}
```

Primjena — strtoupr za stringove

Primjer. Treba napisati funkciju `strtoupr` koja **sva** mala slova u zadanom **stringu** pretvara u **velika**.

```
void strtoupr(char *s)
{
    int i;

    for (i = 0; s[i] != '\0'; ++i)
        if (islower(s[i]))
            s[i] = toupper(s[i]);
    return;
}
```

Primjena — strtoupr za stringove (nastavak)

Primjer (nastavak). Glavni program.

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>
#include <ctype.h>

void strtoupr(char *s);

int main(void) {
    char kolegij[] = "Programiranje 2";

    printf(" Pocetni string:\n");
    puts(kolegij);
```

Primjena — strtoupr za stringove (nastavak)

```
    strtoupr(kolegij);  
    printf(" Obradjeni string:\n");  
    puts(kolegij);  
  
    return 0;  
}
```

Izlaz:

```
Pocetni string:  
Programiranje 2  
Obradjeni string:  
PROGRAMIRANJE 2
```

Obrada znakova i stringova

Provjera znakova — zadaci

Zadaci. Napišite funkciju koja ima jedan **znak** (tipa **int**) kao argument i **provjerava** je li taj znak:

- **samoglasnik** (može malo ili veliko slovo) (v. vježbe),
- **suglasnik** (može malo ili veliko slovo),
- znak za **kraj rečenice** (**.**, **?**, **!**),
- **arimetrički operator** u C-u (**+**, **-**, *****, **/**, **%**),
- **zagrada** (otvorena ili zatvorena; okrugla, uglata ili vitičasta).

Po ugledu na funkcije za provjeru znakova iz **<ctype.h>**, ako znak **zadovoljava** navedeni uvjet, izlazna vrijednost je **1**. U **protivnom**, izlazna vrijednost je **0**.

Provjera znakova — samoglasnik

Primjer. Funkcija `samoglasnik` provjerava je li zadani znak samoglasnik (v. vježbe).

```
#include <ctype.h>

int samoglasnik(int c)
{
    /* Pretvori c u malo slovo
       za ubrzanje provjere. */
    c = tolower(c);

    return (c == 'a' || c == 'e' || c == 'i' ||
            c == 'o' || c == 'u');
}
```

Provjera znakova — suglasnik

Primjer. Funkcija `suglasnik` provjerava je li zadani `znak` `suglasnik`. Koristimo činjenicu da je znak `suglasnik`

ako (i samo ako) je `slovo` i `nije` `samoglasnik`.

To je lakše od `gomile` provjera pojedinačnih znakova.

```
int suglasnik(int c)
{
    /* Koristi funkciju samoglasnik
       za ubrzanje provjere. */

    return (isalpha(c) && !samoglasnik(c));
}
```

Za cijeli program pogledajte `sugl.c`.

Obrada znakova u stringu — zadaci

Zadaci. Pretpostavimo da je unaprijed **zadana** određena **vrsta znakova** — recimo, **samoglasnici**. Napišite funkciju koja ima **string** (tj. pokazivač na **char**) kao argument i **radi** sljedeće:

1. vraća **broj** takvih znakova u stringu,
2. to isto, a kroz **varijabilni** argument vraća **prvi** takav znak u stringu, ako ga ima (u protivnom, ne mijenja taj argument),
3. vraća **pokazivač** na **prvi** takav znak u stringu, ako ga ima (u protivnom, vraća **NULL**),
4. to isto, a kroz **varijabilni** argument vraća **broj** takvih znakova u stringu,
5. vraća **pokazivač** na **zadnji** takav znak u stringu, ako ga ima (u protivnom, vraća **NULL**).

Samoglasnici u stringu — samogl_2

Primjer. Funkcija `samogl_2`

- 🔴 vraća **broj** samoglasnika u stringu,
- 🔴 a kroz **varijabilni** argument vraća **prvi** samoglasnik u stringu, ako ga ima (u protivnom, ne mijenja taj argument).

Koristimo funkciju `samoglasnik` za provjeru znakova.

Samoglasnici u stringu — samogl_2 (nastavak)

```
int samogl_2(char *s, char *p_prvi)
{
    int broj = 0, i;

    for (i = 0; s[i] != '\0'; ++i)
        if (samoglasnik(s[i]))
            if (++broj == 1) *p_prvi = s[i];

    return broj;
}
```

Samoglasnici u stringu — samogl_4

Primjer. Funkcija `samogl_4`

- 📍 vraća **pokazivač** na **prvi samoglasnik** u stringu, ako ga ima (u protivnom, vraća **NULL**),
- 📍 a kroz **varijabilni** argument vraća **broj samoglasnika** u stringu.

Koristimo funkciju `samoglasnik` za provjeru znakova.

Samoglasnici u stringu — samogl_4 (nastavak)

```
char *samogl_4(char *s, int *p_broj)
{
    int broj = 0, i;
    char *p_prvi = NULL;

    for (i = 0; s[i] != '\0'; ++i)
        if (samoglasnik(s[i]))
            if (++broj == 1) p_prvi = s + i;

    *p_broj = broj;
    return p_prvi;
}
```

Samoglasnici — glavni program

Primjer (nastavak). Glavni program (v. `samogl.c`).

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>
#include <ctype.h>

int samoglasnik(int c);
int samogl_2(char *s, char *p_prvi);
char *samogl_4(char *s, int *p_broj);

int main(void) {
    char kolegij[] = "Programiranje (C)";
    char prvi = ' ', *p_prvi = &prvi;
    int broj = -1, *p_broj = &broj;
```

Samoglasnici — glavni program (nastavak)

```
printf(" Pocetni string:\n");  
puts(kolegij);  
  
broj = samogl_2(kolegij, p_prvi);  
printf(" samogl_2: broj = %d, prvi = %c:\n",  
       broj, *p_prvi);  
  
p_prvi = samogl_4(kolegij, p_broj);  
printf(" samogl_4: broj = %d, prvi = %c:\n",  
       *p_broj, *p_prvi);  
  
return 0;  
}
```

Samoglasnici — izlaz

Izlaz:

Pocetni string:

Programiranje (C)

samogl_2: broj = 5, prvi = o:

samogl_4: broj = 5, prvi = o:

Stringovi — ponavljanje iz Prog1

Konstantni stringovi

U C-u postoje objekti koji uvijek imaju “oblik” **stringa** (polja znakova koje završava **nul-znakom**). To su

- konstantni stringovi.

Konstantni string piše se kao:

- niz znakova — različitih od **dvostrukog** navodnika " ,
- unutar (između) para **dvostrukih** navodnika " .

Dvostruki navodnici **nisu** dio **sadržaja** niza, već samo

- označavaju **početak** i **kraj** konstantnog stringa.

Sadržaj niza (polja) je navedeni **niz znakova** (tim redom), i

- nul-znak **'\0'**, kao **zadnji znak** u nizu (polju).

Konstantni stringovi — primjer

Primjer. Konstantni string

"Izlaz:\n"

je polje od 8 znakova (7 navednih i nul-znak na kraju):

0	1	2	3	4	5	6	7
'I'	'z'	'l'	'a'	'z'	':'	'\n'	'\0'

Razlika između “duljine” (veličine) polja i duljine stringa:

```
printf("%u\n", sizeof("Izlaz:\n"));    /* 8 */
printf("%u\n", strlen("Izlaz:\n"));    /* 7 */
```

Konstantni stringovi — primjer (nastavak)

Konstantne stringove smo već koristili

📍 za “**humani**” tekstualni **izlaz** (poruke).

Osim toga, **funkcije** **scanf** i **printf** za **formatirani** ulaz i izlaz

📍 imaju **konstantni** “format” **string** kao **prvi** argument.

Primjeri:

```
"Zagreb"
```

```
"01/07/2001"
```

```
"Linija 1\nLinija 2\nLinija3"
```

```
"String %s ima %u znakova\n"
```

Zapamtiti: **Zadnji** znak u **polju** (nizu) je nul-znak '**\0**' — iza svih navedenih znakova.

Konstantni string i znak — razlika

Napomena: 'a' nije isto što i "a".

- 'a' je tipa `char` i sadrži 1 znak: `a`,
- "a" je polje od 2 znaka: `a` i `\0`.

Konstantni stringovi — napomene

Ako želimo **dvostruki** navodnik " kao **znak** u nizu,

👉 pišemo ga kao \".

Primjer:

```
"Program \"gazi\" po memoriji.\n"
```

Napomene:

- 👉 Početni i završni **dvostruki** navodnik **moraju** biti u **istom** redu teksta programa. Izuzetak (v. sljedeća stranica):
 - 👉 znak \ na **kraju** reda označava da se taj red **nastavlja** u sljedećem redu.
- 👉 Dva konstantna stringa napisana **jedan za drugim spajaju** se u **jedan** string (konkatenacija — v. funkcija **strcat**).

Dugački konstantni stringovi

Kako pisati **dugačke** stringove koji **ne stanu** uredno u jedan red programa? Imamo **dvije** mogućnosti:

- 📌 koristimo znak `\` na kraju linije, kao oznaku da će se string **nastaviti** u sljedećem redu (od početka reda), ili
- 📌 **rastavimo** string u **nekoliko** manjih stringova — jedan za drugim, a oni će se **nadovezati** (spojiti) u jedan.

Primjer. Stringovi **s0**, **s1** i **s2** su **jednaki**.

```
char s0[] = "Vrlo dugacak niz znakova";  
char s1[] = "Vrlo dugacak \  
niz znakova";  
char s2[] = "Vrlo dugacak "  
            "niz znakova";
```

Inicijalizacija polja znakova i stringovi

Polje znakova može se u definiciji inicijalizirati (element po element) na dva načina:

- 📌 popisom znakova — kao i svako drugo polje,
- 📌 konstantnim stringom.

Inicijalizacija popisom znakova (ponavljanje):

- 📌 popis znakova piše se unutar vitičastih zagrada,
- 📌 u tom popisu, pojedini znakovi odvojeni su zarezom (koji nije operator).

Oprez: Dobiveni niz znakova ne mora biti string, tj. ne mora sadržavati nul-znak.

Inicijalizacija polja — pravila (ponavljanje)

Zato je korisno ponoviti pravila o inicijalizaciji polja u definiciji polja — posebno za polja znakova.

Ako je broj inicijalizacijskih vrijednosti

- veći od dimenzije polja — javlja se greška,
- manji od dimenzije polja, onda će preostale vrijednosti biti inicijalizirane nulom (inicijalizira se cijelo polje).

Za polja znakova:

- “dodane” nule su ekvivalentne nul-znakovima, tj. takav niz znakova je sigurno string.

Prilikom inicijalizacije, dimenzija polja ne mora biti zadana.

- Tada se dimenzija polja računa automatski, iz broja inicijalizacijskih vrijednosti.

Inicijalizacija polja znakova popisom

Primjer. Sljedeće dvije definicije su ekvivalentne:

```
char niz[3] = {'t', 'r', 'i'};  
char niz[] = {'t', 'r', 'i'};
```

Obje definicije

- kreiraju polje `niz` od 3 znaka (`sizeof(niz) = 3`),
- i inicijaliziraju ga,

0	1	2
't'	'r'	'i'

Taj niz znakova nije string, jer ne sadrži nul-znak!

Ponašanje funkcija za stringove na ovom nizu nije definirano.

Inicijalizacija polja znakova popisom (nastavak)

Primjer. Sljedeća definicija

```
char niz[5] = {'t', 'r', 'i'};
```

radi slično:

- kreira polje `niz` od 5 znakova (`sizeof(niz) = 5`),
- i inicijalizira ga — uz dopunu nulama,

0	1	2	3	4
't'	'r'	'i'	'\0'	'\0'

Taj niz znakova je string, jer sadrži nul-znak!

Duljina tog niza kao stringa je 3 (`strlen(niz) = 3`).

Inicijalizacija polja znakova stringom

Polje znakova može se inicijalizirati i konstantnim stringom, a ne samo popisom znakova.

Primjer. Definicija

```
char s[] = "tri";
```

- kreira polje `s` od 4 znaka (`sizeof(s) = 4`),
- i inicijalizira ga, znak po znak, navedenim stringom,

0	1	2	3
't'	'r'	'i'	'\0'

Kod inicijalizacije stringom, dobiveni niz znakova je uvijek string, jer sadrži nul-znak!

Duljina niza `s` kao stringa je 3 (`strlen(s) = 3`).

Inicijalizacija polja znakova stringom (nastavak)

Primjer. Dozvoljeno je i ovo:

```
char tekst[10] = "Init";
```

- To **kreira** polje **tekst** od **10** znakova,
- i **inicijalizira** ga, znak po znak, navedenim **stringom**, a ostatak dopunjava **nulama**,

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
'I'	'n'	'i'	't'	'\0'	'\0'	'\0'	'\0'	'\0'	'\0'

Ovdje je:

- `sizeof(tekst) = 10,`
- `strlen(tekst) = 4.`

Inicijalizacija polja znakova — komentar

Svejedno je da li neko polje znakova inicijaliziramo popisom znakova ili konstantnim stringom, ako dobivamo isto polje (element po element).

Primjer. Sljedeće četiri definicije su ekvivalentne:

```
char s[] = "tri";  
char s[4] = "tri";  
char s[] = {'t', 'r', 'i', '\0'};  
char s[4] = {'t', 'r', 'i', '\0'};
```

0	1	2	3
't'	'r'	'i'	'\0'

Inicijalizacija polja i pridruživanje

Napomena. Inicijalizacija polja znakova popisom znakova, poput

```
char s[] = {'t', 'r', 'i', '\0'};
```

ekvivalentna je (bar za automatsko polje)

📌 pridruživanju “element po element”:

```
char s[4];  
s[0] = 't';  
s[1] = 'r';  
s[2] = 'i';  
s[3] = '\0';
```

Implementacija nekih funkcija za stringove

Primjer — implementacije strlen

Primjer. Nekoliko mogućih **implementacija** funkcije **strlen** iz `<string.h>`.

Varijanta s **indeksima** — koristimo **brojač** pomaka do prvog nul-znaka (kraj stringa).

```
int strlen(const char *s)
{
    int n;

    for (n = 0; s[n] != '\0'; ++n);
    /* for je prazan! */
    return n;
}
```

Primjer — implementacije strlen (nastavak)

Varijanta s pokazivačima — opet koristimo brojač pomaka.

```
int strlen(const char *s)
{
    int n = 0;

    while (*s++ != '\0')    /* (*s++) */
        ++n;
    return n;    /* Na sto pokazuje s na kraju? */
}
```

Uočimo da je `*s++ != '\0'` uspoređivanje izraza s nulom, tj. različito od nule $\iff$ istina, pa možemo pisati samo `*s++`.

Ovo više nije jako čitljivo — bolje izbjegavati (iako se često koristi).

Primjer — implementacije strlen (nastavak)

Varijanta s pokazivačima — koristimo razliku pokazivača.

```
int strlen(const char *s)
{
    char *p = s;

    while (*p != '\0')    /* (*p) */
        ++p;
    return p - s;
}
```

Umjesto while, može i for (p = s; *p; ++p);.

Pitanje: Rade li naredbe

🚫 while (*p++ != '\0'); ili while (*p++); ? (Ne, +1).

Primjer — implementacije strcpy

Primjer. Nekoliko mogućih **implementacija** funkcije **strcpy**.

Varijanta s **indeksima**:

- Funkcija **kopira** polje znakova na koje pokazuje **t**, u polje na koje pokazuje **s**.
- Kopiranje se **zaustavlja** kad se **iskopira** nul-znak **'\0'**.

```
void strcpy(char *s, char *t)
{
    int i = 0;
    while ((s[i] = t[i]) != '\0') ++i;
    return;
}
```

Napomena. “Prava” funkcija **strcpy** još vrati **s**.

Primjer — implementacije strcpy (nastavak)

Varijanta s pokazivačima:

- 🔴 Inkrementira pokazivače umjesto indeksa.
- 🔴 Dereferenciranje * ima viši prioritet od operatora pridruživanja =, pa ne trebaju zagrade oko *s, *t.

```
void strcpy(char *s, char *t)
{
    while ((*s = *t) != '\0') {
        ++s; ++t;
    }
    return;
}
```

Primjer — implementacije strcpy (nastavak)

Kraća varijanta:

- Unarni operatori imaju asocijativnost $D \rightarrow L$.
- Koristimo `*s++` i `*t++`, tako da se pokazivači `s` i `t` povećavaju **nakon** pridruživanja.

```
void strcpy(char *s, char *t)
{
    while ((*s++ = *t++) != '\0');
    return;
}
```

Pitanje: Na što pokazuju `s` i `t` **nakon** `while` petlje?

Primjer — implementacije strcpy (nastavak)

Još kraća varijanta:

- Uočimo da je `(*s++ = *t++) != '\0'` uspoređivanje izraza (pridruživanja) s nulom,
- tj. različito od nule $\iff$ istina, pa možemo pisati samo `*s++ = *t++`.

```
void strcpy(char *s, char *t)
{
    while (*s++ = *t++);
    return;
}
```

Ovo više nije jako čitljivo — bolje izbjegavati (iako se često koristi).

Primjer — implementacije strcat

Primjer. Moguća **implementacija** funkcije **strcat** preko **pokazivača** — vrlo “nečitljivo” napisana.

```
char *strcat(char *dest, const char *src)
{
    char *p = dest;

    while (*p++);      /* Pomak do IZA '\0' u dest. */
    --p;               /* Natrag na zadnji '\0'. */
    while (*p++ = *src++); /* Kopiraj src u dest. */

    return dest;
}
```

Zadatak. Napišite “**čitljivije**” (v. sljedeća stranica)!

Primjer — implementacije strcat (nastavak)

Čitljivija varijanta s poljima i indeksima:

- Prvo pomaknemo indeks *i* na nul-znak u polju *s*.
- Od tog mjesta u *s*, iskopiramo cijeli *t* (slično *strcpy*).

```
char *strcat(char s[], const char t[])
{
    int i = 0, j = 0;

    while(s[i] != '\0') ++i;
    while((s[i++] = t[j++]) != '\0');

    return s;
}
```
